شرق او غرب

Ketabton.com

ژباړه: زاهد خليلي

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: اسرار عقب مانده گي شرق

ليکوال: ناصر مکارم شيرازي

ژباړن: زاهد خليلي

ايمېل ادرس: zahidkhalili@yahoo.com

کال: ۲۰۱۳ / اپرېل

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه:

لاندې د وتلي ايراني ليکوال ناصر مکارم شيرازي د يوه پخواني کتاب (اسرار عقب مانده ګي شرق) يوه برخه ژباړل شوې ده، د کتاب اصلي موضوع د ختيځ د وروسته پاتې والي څېړل دي. ليکوال په ډېر ښه انداز سره په دې توانېدلی دی، چې لومړی د ختيځ لوړتيا، په ختيځ کې د تمدنونو منځته راتګ او پرمختګ، په ختيځ کې د ديني او دنيوي علومو، افکارو او نظرياتو منځته راتګ، د ختيځ هغه احسانونه چې لوېديز يې پوروړی دی، هغه خدمت چې اسلام د ختيځ د لوړوالي لپاره کړی دی او.... او د کتاب په وروستيو کې يې د ختيځ د وروسته پاتې والي لاملونه او په دې وروسته پاتې والي کې يې د لوېديزې نړۍ رول په بشپړ تفصيل سره ليکلی دی.

دغه څو مخه، چې ما ډېر دمخه ژباړلي وه او نور کتاب، چې لږې ورقې يې شلېدلې هم وې، زما څخه نادرکه شو، په دې هيله يې تاسو ته وړاندې کوم، تر څو هغه د ذلت او ټيټ والي احساس چې نن د ختيځوالو په فکر او وجود کې موجود دی، لږ څه له منځه لاړ شي او داسې فکر وکړي، چې که نن لوېديز، لوېديز دی؛ نو دا د همدې ختيځوالو له امله دی. او د تاريخ د فلسفې له نظره، هغه نظريه ستاسو فکر ته در رسول غواړم، چې د نړۍ د تمدن او مرکزيت نقطه تل د تغير په حال کې ده، که له څه مودې راهيسې لوېديز په ختيځ واکمن دی، لرې نه ده، چې دغه واکمني به يې له منځه لاړه شي او ختيځ به بيا په هر ډګر کې خپل لوړوالی ترلاسه کړي او د نړۍ د علمي، سياسي، اقتصادي او نورو ډګرونو مرکز به شي او که خدای کول، دغه وخت ډېر نږدې دی؛ ځکه چې د لوېديز د سترو هېوادونو زوال پيل شوی او ختيځوال لږ څه ويښ شوي دي.

په درنښت

زاهدخليلي

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

ختيځ او لويديځ.. 1
د نړۍ پر مخ لومړنی ژوند 5
خو؛ انسان.. 6
د لويديځ د مؤرخينو د خولې يې اورو 8
د تمدن لومړنی زانګو 9
لويديځ: د ختيځ احسان من دی.. 10
لومړنی خدمت چې اسلام د تمدن د پرمختګ لپاره وکړ.......................... 13
د لويديځ پوهان څه وايي؟ 13
د ختيځ دعلومو اغېز په لويديځ 14
د يوې لويې او پراخې نخشې يوه برخه.. 16
د لويديځ ادبي استعمار... 18
لويديځ: د خيتځ د ادب احسان من دی 19

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ختيځ او لوېديځ

داسې کسان ليدل کيږي، چې کوم اروپايې يا امريکايي وګوري؛ نو په لږ وخت کې يې ټول فکر د هغه په طرف شي او سر تر پښو ورته ځير، ځير ګوري. وګورۍ، خارجي څرنګه موجود دی، د ددوی ماشيني تمدن مخالفينو ته څه نوې پديدي منځ ته راوړي دي؟؟؟.

دا مسئله يوازې د عامو او نالوستو خلکو پورې تړلې نده، بلکه زموږ هغه اروپا ته تللي خلک هم، چې کله د اروپا د حالاتو خبرې کوي؛ نو ډير په غرور او افتخار سره يې يادونه کوي.

په داسې حال کې، چې غربيان د کوم لوړ جنس يا مافوق انساني نژاد نه دي او نه د مريخ يا مشتري نه راغلي دي.

مګر د دوی (لويديځوالو) تمدن ډير نوی او بربريت (وحشيتوب) يې ډير پخوانی دی او هغه وخت چې په ختيځ کې تمدن د ځوانۍ په مرحله کې وه، په لويديځ کې د تمدن نوم هم نه اوريدل کيده.

هسې نه چې څوک يې ډيره مبالغه ونه ګڼي، د دغه حقيقت د ثبوت لپاره غواړم، چې هغه حالاتو ته کتنه وکړو، چې انسان پيداشو او وبه ګورو، چې لومړنی تمدن چيرته راڅرګند شو؟

د نړۍ پر مخ لومړنی ژوند

هيڅوک نه پوهيږي، چې د ځمکې پر مخ لومړنی ژوند د څه وخت راهيسې پيل شوی دی؟. خو د پوهانو له کوښښونو او تجربو دا پايله لاسته راځي، چې د ځمکې پر مخ د ژوند پيل اوږد تاريخ لري.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهانو وروستی څېړنې ښي: د ځمکې کره، چې موږ په کې ژوند کوو (احتمالا) څلورزره میلیون کاله مخکې منځ ته راغلې ده. درې زره کاله د ځمکې په کره کې د ژوند کولو نښې، نښانې موجودې نه وې، ټول اور وه، ټول ځای لوګي او بخار نیولی وه، تر څو د ځمکې سر یخ او لوی غرونه په کې راڅرګند شوه.

وروسته سیلابي بارانونه پیل شول، بارانونو او طوفانونو زرګونه کاله ځمکه په خپل غیږ کې رانغاړلې وه. داسې ښکاري، چې دغو بارانونو د یو لوی تراکتور دنده اجراء کوله، تر څو ځمکه هواره کړي او دښتې او جلګې د انسان او حیواناتو د ژوند لپاره منځ ته راوړي.

بالاخره، دغه دنده په کامیابۍ سره سرته ورسیده. لوی سیندونه او بحرونه رامنځ ته شول، غرونه ډېر پراخه شول او نرمې او هوارې ځمکې منځته راغلې.

وروسته د درې میلیون کالو (چې تاریخ یې دقیق مالوم نه دی) د ژوند لومړنی نښې، نښانې په دریابونو او په هغه اوبو کې چې د ژوند کولو وړ وې راڅرګندې شوې.

حیوانات یو د بل پسې په مختلفو عجیبو او غریبو شکلونو باندې رامنځته شوه. د هغوی یو تعداد وروسته د تل لپاره له منځه ولاړل؛ مګر یو تعداد یې بیا په هر ځای کې خواره، واره شول.

خو؛ انسان...

د ځمکې پر مخ د انسان د پیدایښت نه ډېر کلونه نه دي تیر شوي. دغه وخت د زرګونو او میلیون کلونو تر منځ اندازه شوی دی او د ځمکې د پیدایښت په مقابل کې ډېر کم دی؛ خو متأسفانه کوم تغیرات او تحولات، چې په دې وخت کې د انسان په ژوند کې منځته راغلي، په واضح ډول موږ ته څرګند نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مالومات، چې د انسان د ژوند په اړه زموږ په لاس کې دي، د هغو تاریخ پنځه یا شپږ زره کلونو ته رسیږي، د کله راهیسې چې خط رامنځته شوی دی. (دغه دوران د تاریخ څخه مخکې دورې یا ماقبل التاریخ دورې په نوم یادیږي).

که د انسان عمر د ځمکې پر مخ یوه شپه ورځ فرض کړو، د بشر ټول تاریخ به د څو دقیقو څخه زیات نه شي او د ځمکې عمر به د یوې ثانیې څخه هم کم شي.

ولې د خاورې موجودیت زموږ سره ستر خدمت کړی دی، تر څو د ماقبل التاریخ دورې او د هغه وخت د انسانانو د ژوند څرنګوالی موږ ته بیان کړي.

تاریخ پوهانو هغه لوښي او اسناد چې لاسته راوړي، د انسان ژوند په لاندې دورو ویشلی دی.

لومړی د لرغونو ډبرو زمانه ده، چې د هغې په اړه ډیر مالومات په لاس کې نشته. د دوی سره د خپل ژوند د تیرولو لپاره ډیر کم وسائل په لاس کې وه او د توږل شوو تیږو نه به یې د ځان لپاره د وسلو په ډول استفاده کوله. د دې دوران په وروستیو کې انسان وکولای شول، چې اور رامنځته کړي.

ددې وروسته د نوې ډبرې دوره منځته راځي او په دې دوران کې انسان وکولای شول، چې د تیږو څخه صیقل شوي او صاف لوښي د ځان لپاره جوړ کړي او د ژوند په نورو اړخونو کې ډیر زیات تغیرات رامنځته شول د نوې ډبرې دوران ډیر کم دی او کیدای شي، چې لس یا شل زره کلو د ترمنځ وي، په داسې حال کې چې د لرغونې ډبرې دوره د انسان د ټول عمر نوي فیصده په بر کې نیسي.

ددې وروسته د برونزو دوره منځ ته راځي، په دې دور کې انسان د لومړي ځل لپاره د فلزاتو د ویلي کولو او استعمالولو سره اشنا شو او وروستی دور د قبل التاریخ د دورې د اوسپنې دوره ده، چې په دې دوره کې د انسان ژوند په کلي ډول تغیر وخوړ او ورو ورو د تاریخ دوران ته نږدې کیده.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته باید یوې نقطې ته پام وکړو، چې دغه دورې د نړۍ په ټولو ځایو کې یو ځای پیل او پای ته نه دي رسیدلي؛ بلکې په مختلفو هیوادو کې یې وختونه مختلف وه.

ټول لویدیځ او ختیځ تاریخپوهان په یو نظر دي، چې کله په ختیځ کې د اوسپنې دوره وه؛ نو په لویدیځ (اروپا) کې خلکو د ډبرو په دوره کې ژوند کاوه.

د لویدیځ د مؤرخینو د خولې یې اورو

د لویدیځ د تمدن تاریخ او په ختیځ کې د هغه اساس نومې کتاب چې د امریکا په پوهنتونو کې تدریس کیږي، لیکلي: اوس دا خبره اثبات ته رسیدلې، د اسیا په هغه ځایو کې چې خلکو ژوند کاوه، په زماني لحاظ دوی د اوسپنې په دوره کې وه او د اروپا خلکو د نوې ډبرې په دوره کې ژوند کاوه او داسترالیا خلکو د لرغونې ډبرې په پېر ژوند کاوه.

هغه اثار چې د ختیځ د مختلفو ځایو څخه لاسته راغلي، وایې، چې انساني تمدن د ختیځ څخه لویدیځ ته تللی دی، په دې ترتیب هغه لرغوني اثار چې د ختیځ د ځمکې څخه لاسته راغلي، دومره لرغوني دي، چې د نړۍ په بل ځای کې نه دي موندل شوي.

ددې څخه دا جوته شوه، چې ختیځوال د لویدیځوالو څخه د تمدن په رامنځته کولو کې لومړیتوب لري او په حقیقت کې، ختیځ د انساني تمدن لومړنی مرکز، زانګو او رامنځته کوونکی دی او د بشر په تاریخ کې تمدن په لومړي ځل په ختیځ کې رامنځته او د نړۍ پر مخ وغوړید.

د مؤرخینو له نظره، دا پرته له شکه جوته ده، چې لومړنی انساني تمدن په ختیځ کې رامنځته شوی دی او دغه ختیځوال وه، چې د بشر په تاریخ کې یې د انسانیت د قافلې مشري کړېده.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرته تمدن د ښاري ژوند په مانا وي؛ نو د ختیځ او لویدیځ ټول مؤرخین په یو نظر دي، چې د (ښار) لومړني اثار په ختیځ کې پیداشوي دي او د هغوی د پیدائښت تاریخ ۶ یا ۷ زره کاله لرغونی دی.

او که چیرته د تمدن پیل د خط رامنځته کیدل وي، د کوم پواسطه چې انسان وکولای شول، خپل تیر حال احوال راتلونکو نسلونو ته بیان کړي؛ نو دا هم لکه د ښار د رامنځته کیدو په شان په ختیځ رامنځته شوی او ۶ یا ۷ زره کاله لرغونی دی. اوس به ددغو حقایقو په نظر کې نیولو سره وګورو، چې په ختیځ کې د تمدن لومړنی زانګو کوم هیواد دی.

د تمدن لومړنۍ زانګو

د اسیا او افریقا نخشې ته ښه ځیر شئ، د دجلې، فرات، نیل او د مدیترانې سواحل چې ددې نخشې په منځ کې دي په نظر کې ونیسئ. د یو هلال شکل اختیاروي، چې ټل په مختلف ډوله بوټو او زراعت باندې پوښل شوې وي، په همدې دلیل ورته حاصلخیزه هلال وایې.

مؤرخین وایې، چې دغه حاصلخیزه هلال د انساني تمدن لومړنی زانګو او د پرمختګ لومړنی ځای دی. ددغو رودونو شاوخوا تمدن د لومړي ځل لپاره رامنځته شو.

علوم، مختلف صنایع او هغه څه چې د بشر ژوند ته یې پرمختګ ورکړ، د لومړي سر نه د همدې ځای څخه پیل او د کلدې، اشور، بابل، ایران او مصر په شکل راڅرګند شول.

ویل کیږي، چې د همدغو تمدنونو د پرمختګ په دوران کې په هند کې دسند سیند، هوانګ او هو تمدنونو په چین کې لومړنی نښې نښانې راڅرګندې شوې.

دا چې د انساني تمدن او ښاري ژوند لومړنی نښې په کومو ذکر شویو تمدنونو کې رامنځته شوي دي، د مؤرخینو تر منځ د نظر اختلاف موجود دی.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني ددغه تمدن اساس حاصلخيزي بنايي؛ ځکه د انسان ژوند د کرنې او د رودونو پورې تړلی دی. ولې دلته دا پوښتنه حل نشوه، چې کرنه د رودونو پورې تړلې وه؛ خو په لويديځ کې هم دا رودونه موجود وه، چې د هغه د حاصلخيزی سبب ګرځيدل.

بايد ووايو: د تمدن د منځته راتګ بل عامل د خلکو د فکر او هوښ پورې تړلی دی او دغه عامل بايد له نظره ونه باسو.

په ختيځ کې چې په هغه وخت د کوم نژاد لرونکي خلک اوسيدل، د فکر او هوښ له نظره يې په نورو برتري درلوده او افکار دي، چې په تمدن لوړ اغېز غورځوي.

په هغه وخت کې، چې د نيل، فرات، دجلې او هوانګ په سيندونو کې تمدن د پرمختګ په لور روان وه، په لويديځ کې د مې سي سي پي، والګا، دانيوب او رن په سيندونو کې د تمدن غږ نه اوريدل کيده او خلکو يې شاوخوا په بربري ډول ژوند کاوه.

لويديځ: د ختيځ احسان من دی

همدا ختيځوال وه، چې زرګونه کاله مخکې يې د تمدن او علومو اساس کيښود، چې اثار يې په خاوره، ډبرو او د تاريخ په پاڼو کې ليدل کيږي او دا د تعجب خبره نده، چې ووايو، همدا ختيځوال وه، چې د لويديځ د صنعتي تمدن اساس يې کيښود.

خپله د لويديځوالو څخه به يې واورو، د لويديځ د تمدن تاريخ او په ختيځ کې د هغه اساس کتاب، چې په امريکا کې يو منل شوی کتاب دی، ليکل شوي:

الفبا ختيځوالو رامنځته کړه، همدا ختيځ وه، چې د علومو او رياضياتو په لور يې لومړی ګام کيښود، په خاص ډول کليزه (جنتري) يې رامنځته کړه.

ختيځ وه، چې په لومړي ځل په کې د حمورابي (۱۹۰۰ م.ز) لخوا قانون جوړ کړی شو. په لومړي ځل معماري هم همدلته رامنځته شوه.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدا ختیځ وه، چې په لومړي ځل په کې دینونه رامنځته شول.... او عیسویت وه، چې د دوه زره کاله تیریدو وروسته هم په لویدیځ کې یو لوی نارینه او ښځینه اکثریت پیروان لري، په همدې ختیځ کې رامنځته شو

ختیځ چې کوم خدمت لویدیځ ته کړی دا مهمه نده او ختیځ باید چې خدمت وکړي؛ ځکه دا د متمدن ختیځ دنده ده، چې نور هم باید د ځان سره په دې تمدن کې شامل کړي.

بلکه مهمه داده، چې دغه د تمدن لرونکی ختیځ ولې او په کوم دلیل؟؟؟ نن د لویدیځ په مخ کې د شرمندګی او حقارت احساس کوي؟؟؟.

هغه ختیځ چې د الفبا مخترع دی، نن ولې د لویدیځ په مقابل کې د شرمندګی احساس کوي؟؟؟.

هغه ختیځ چې د مختلفو علومو رامنځته کووونکی دی، نن ولې د لویدیځ د علومو زده کوونکی دی؟؟؟.

هغه ختیځ چې د معمارۍ رامنځته کوونکی دی، نن ولې په معمارۍ کې د لویدیځ تقلید کوونکی دی؟؟؟.

نن ولې ختیځ، د کالیو په اغوستلو کې د خوراک په خوړلو کې د لویدیځ د دود خپلوونکی دی؟؟؟.

زموږ ستاسو ټولو دنده داده، چې په دردناک خوب ویده، روحي ډول سرګردان او په دغه اوسني حالت کې راګیر ختیځ ته نجات ورکړو.

ځینې پوښتنه کوي، چې ولې او څرنګه د نړۍ ټول پیغمبران په ختیځ کې تیر شوي دي، حتی عیسویت چې نن د لویدیځوالو لوی مذهب دی، دلته رامنځته شوی؟. عیسی علیه السلام په فلسطین کې وزیږید او هملته یې خپل دعوت پیل کړ، موږ تر اوسه پورې نه دي اوریدلي، چې په لویدیځ کې دې کوم پیغمبر تیر شوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورتني سوال په ځواب کې باید ووایو، چې: که چیرته دا ګناه وي، دا د پیغمبرانو ګناه نه ده، دا د ختیځ ګناه ده، چې تر ټولو لومړی په کې انساني تمدن رامنځته شو. لوی پیغمبران او لوی اسماني دینونه د خپل اوچت مقام سره، چې د ټولنې د پرمختګ او د مادي او معنوي اړخونو (د ژوند) بشپړوونکي دي، په ختیځ کې رامنځته شوي دي.

هغه لوی دینونه چې په ختیځ کې رامنځته شوي، د ختیځ د لرغوني تمدن شاهدي ورکوي او دا په دې مانا هم ده، چې ختیځ د نړۍ د نورو ځایو پرتله د تمدن بیلابیل مراحل تیر کړیدي.

کیدای شي، ځینې د اسلام په اړه ووایې، چې دغه دین په داسې یوه سیمه کې رامنځته شو، چې د ختیځ د ډیرو وروسته پاتې سیمو څخه وه او خلک یې هم وحشي صفته وه. یوې خبرې ته باید توجه وکړو، چې د عربو د جزیرې خلک به وروسته پاتې وه؛ خو عربو ددې استعداد درلوده، چې د یو اوچت تمدن دروند بار په اوږو باندې واخلي. ولې یو سلسله نژادي او ټولنیز عوامل وه، چې د عربو د جزیرې د وروسته پاتې لامل شوي وه.

خو، د اسلام د لمر د راختو وروسته هغه وړتیا چې عربو د ځان نه وښوده، ټوله نړۍ ورته حیرانه ده.

د اسلام د راتګ څخه مخکې د حجاز سیمه د پنځو لرغونو تمدنونو تر منځ مرکزي نقطه وه. د ایران، یمن، مصر، ختیځ روم او د بابل تمدنونو دغه سیمه د ټولو خواوو څخه کلابنده کړې وه.

همداسې تقدیر وه، چې ددغه مرکز(حجاز) تمدن به د خپل شاوخوا ټول تمدنونه له منځه وړي او ټول به د یوې عقیدې په پواسطه یو ځای کوي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړنۍ خدمت چې اسلام د تمدن د پرمختګ لپاره وکړ

اسلام نه یوازې خپل عقیدوي او فکري مسائل د توحید او یووالي په اساس وټاکل؛ بلکه په ټولنیزو، سیاسي او اقتصادي مسائلو کې یې هم اساس توحید او یووالی وټاکه او په دې اساس یې یوه لویه اسلامي ټولنه رامنځته کړه.

اسلام جغرافیایي، نژادي او طبقاتي پولې ګردې سره ړنګې کړې او داسې ټولنیز نظام یې وړاندې کړ، چې ټول انسانان په کې بغیر د کومې برترۍ څخه ژوند وکړي، حتی که مسلمانان شمسي نظام تسخیر هم کړي؛ نو ټوله اسلامي ټولنه به هلته د ژوند کولو حق ولري.

که چیرته اسلام د عربو د نژاد پورې تړلی وه؛ نو اسلام به نن هیڅکله هم د نړیوال دین په توګه راڅرګند شوی وای او پیروان به یې نن ۱۵۰۰ میلیونو ته هم نه رسیدل.

که چیرته اسلام د حجاز د پولو پورې تړلی وه؛ نو نن به دغه اسلام د عربو په شګو کې ورک وای.

او که چیرته د عربي ټولنې د یوې خاصې طبقې (مثلا فیوډالانو) پورې تړلی وای؛ نو نن به د هغوی د منځه تلو سره دغه دین هم له منځه تللی وای.

ولې، اسلام نفاق او جداوالي ټول اثار له منځه یوړل او د توحید اصل یې اساس وټاکه، چې په لږه موده کې یې ډیر عالي او اوچت تمدن رامنځته کړ.

د لویدیځ پوهان څه وایې؟

ځینې متعصب لویدیځ مؤرخین د خپل ازاد فکر په درلودلو سره (چې دوی یې دعوه کوي) په هغو حقائقو سترګې پټوي، د کومو په واسطه چې په ختیځ کې اسلام یو لوړ تمدن رامنځته کړ او د هغه سیوری په لویدیځ باندې هم بې اغیزه نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې ځينو بيا په دغه موضوع باندې اعتراف کړی دی. د لويديځ د تمدن تاريخ او د هغه اساس په ختيځ کې، نومي کتاب ليکوالانو، په خپل کتاب کې د اسلام او اسلامي تمدن په نوم يو فصل کې داسې ليکلي دي:

په دې کې هيڅ شک نشته، چې د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم د وفات نه وروسته، ډيری عرب د اسلام د څخه ناخبره وه؛ خو يوه پيړۍ لا نه وه تيره شوې، چې شارل مارتل د محمد صلی الله عليه وسلم د پيروانو سره وجنګيږي، تر څو هغوی د فرانسې څخه وباسي او د بيزانس امپراتوري د خپل ځان د ساتلو لپاره ددغه دين سره په جګړه کې وه او اسلام هندوستان ته هم لاره پيداکړې وه.

په يو بحث کې، چې د اسلامي ترقۍ فوق العاده تمدن نوميږي، داسې ليکلي:

ددې څخه مخکې، چې د لويديځ په فرهنګ باندې د بيزانس او مسلمانانو اغيز وڅيړو، وبه وايو، چې د ختيځ څخه زياته روښنايي لوديديځ ته تللې ده.

د ختيځ دعلومو اغېز په لويديځ

د مسلمانو پوهانو د کتابونو په ژباړلو سره د ختيځ علوم د لويديځ په وچه ځمکه لکه د باران په شان ووريدل، د لويديځ ځمکه يې خړوب کړه او اروپايان د ختيځ د علومو سره اشنا شول (داکټر ماکس ميرهوف).

که هغو کتابونو ته مراجعه وکړو، په کومو کې چې د ختيځ د علومو او په خاص ډول د اسلامي علومو رول د اروپا د رنسانس (بيا ژوندي کيدو) په دوره باندې ليکل شوي دي، هلته په ډير درست ډول ددې علومو اغيز څيړل شوی دی.

په وروستيو کې ځينو لويديځ ليکوالو په دغه اغيز باندې سترګې پټې کړيدي او وايي، چې د ختيځ د علومو اغيز په لويديځ دومره ندی، لکه پخوا چې ويل شوي دي او دوی (ځينې لويديځوال) فکر کوي، چې علوم د لويديځ څخه لويديځ يانې د يونان علوم لويديځ ته تللي دي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو، دوی ددې ټولو تعصبونو او تحریفونو سره، سره نه شي کولای، چې په هغو تاریخي حقائقو باندې پرده واچوي او ددې پردې په اچولو سره هم موږ په خاص ډول مسلمانان چې روښانه تیر تاریخ لرو د هغوی په لیکنو کې هغه څه ګورو، چې زموږ لپاره د ویاړ څخه ډک دي.

ولې، دا خبره دلته پای ته نه رسیږي، ددې ویره شته، چې دوی په راتلونکي کې موږ (ختیځوال) د توهین لاندې ونیسي او موږ د منځنیو پیړیو په دوران کې معرفي نه کړي او زموږ د علومو د اساس څخه سترګې پټې کړي.

د یوه لویدیځوال استاد له خولې پورتني حقیقت ته داسې اشاره کوو:

مسټر ټرینډ، چې د کمبریج په پوهنتون کې د هسپانوي ژبې استاد دی، په خپلو یادښتونو کې، چې د (هسپانیا او پرتګال) په نوم یې دي، داسې لیکلي:

د هسپانیا مؤرخین اوس د اسلام میراث ته دومره اهمیت نه ورکوي، ولې سل کاله پخوا چې به یو اعرابي هسپانیا ته راته؛ نو عجیبه او غریبه ستاینه به یې کیده؛ خو نن دا موضوع زړه شوېده. اوس د فرانسې او امریکا په پوهنتونونو کې کوښښ کیږي، چې هر څه لاتیني میراث وشمارل شي.

خو، که چیرې دوی انصاف وکړي او بغیر د تعصب نه، تاریخي حقائق وڅیړي؛ نو هر څه به برعکس شي. د وخت په تیریدو سره، داسې روښانه او اغیز لرونکي اسناد او مدارک په لاس راغلي، چې د اسلامي علومو ژور تأثیر د لویدیځ د علومو پرمختګ کې په اثبات رسوي، لکه څرنګه، چې ډاکټر میرهوف ورته اشاره کړېده.

هغه د طبیعي علومو او طب په نوم کتاب کې خپل یادښتونه داسې لیکلي دي:

د اسلامي ملتونو د علم ذخیرې اوس، ورو ورو ښکاریږي او په ټولیز ډول د استفادې وړ ګرځي. هغه څه چې په وروستیو کلو کې کشف شوي، د اسلامي علومو اغېز په روښانه ډول په کې لیدل کیږي؛ خو دا کشفیات لا کافي نه دي او په راتلونکي کې به د اسلامي علومو اغېز لا ډیر روښانه شي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې لويې او پراخې نخشې يوه برخه

لويديځوال حق لري، چې په دغو تاريخي حقائقو سترګې پټې کړي، همدارنګه د فرانسې او امريکا پوهنتونونه حق لري، چې وښي، هر څه لاتيني ريښه لري.

نن لويديځ د خپل ټول توان سره کوښښ کوي، چې د خپل سياسي استعمار د لاسه وتلو پر ځای يو نوی فکري استعمار رامنځته کړي او څرنګه چې يې زړه وغواړي، پر ختيځوالو باندې حکومت وکړي.

هغوی غواړي، چې د ختيځ بيلابيلې ارزښتناکې منابع په ارزانه قيمت تر لاسه کړي او خپل کم ارزښته مصنوعات په ختيځوالو په ګرانه بيه وپلوري.

لويديځ د خپل فکري استعمار سره غواړي، چې دوی (لويديځوال) دې پرمختللي او ختيځوال دې وروسته پاتې وي، تر هغه وخته پورې، چې تر څو دا نړۍ او د خدای خدائي حاکمه وي او دا د دوی تغير نه خوړونکی قانون دی او دوی ختيځوال مجبوري، چې د دوی ددې فکر احترام وکړي.

د لويديځ زاړه سياستمداران، متعصب پوهان او کم ظرفه ځمکپيژندونکي، کوښښ کوي، د خلکو په سترګو پرده واچوي، چې د لويديځ ننی تمدن د ختيځ د پوهانو په افکارو باندې استوار نه دی؛ خو که د دوی مختلفو صنايعو ته وګورو؛ نو دا به روښانه شي، چې په دې صعنتي پرمختګ باندې د مسلمانانو رول بې اغيزې نه دی.

ددې واقعيتونو نه د انکار وجه د لويديځ د پراخ فکري استعمار يوه لويه نخشه رامنځته کول دي.

نن د لويديځ تبليغي دستګاوې دا کوښښ کوي، چې ختيځوال خپلو لويديځوالو ته سپک او په فکري لحاظ وروسته پاتې او وحشي معرفي کړي.

داکترميرهوف په خپلو يادښتونو کې داسې ليکي:

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صلیبي جګړو کې، مسلمانو طبیبانو اروپائي طبیبانو پورې خندا کوله، ځکه د هغوی مالومات ډیر پخواني او لومړني وه. داکتر میرهوف وروسته وایي: عیسویانو د ابن سینا، جابر (ابن حیان)، حسن ابن هیثم او د رازي کتابونه لاتیني ژبې ته وژباړل، په داسې حال کې چې د هغو(کتابونو) ژباړونکي مالوم نه دي. په شپاړسمه پیړۍ کې دابن رشد او ابن سینا کتابونه په ایټالیا کې وژباړل شول او دغه کتابونه د ایټالیي او فرانسې په پوهنتونو کې تدریس کیدي.

بیا دغه تاریخي خبر لیکي: په لنډ ډول د ختیځ علوم د رحمت د باران په ډول د اروپا په وچه ځمکه ووریدل او هغه یې خاصلخیزه کړه او اروپایان ورو، ورو د ختیځ د علومو سره اشنا شول.

مسټر بارول کارول دوو په خپلو یادښتونو کې، د مسلمانانو د الو پیژندلو او ریاضیاتو په اړه داسې لیکي: مسلمانانو په مختلفو علومو کې ډیرې بریاوې لاسته راوړې. هغوی د اعدادو استعمال خلکو ته وښود او د تحلیلي هندسې اساس یې کیښود. هغوی (مسلمانان) د سطحي او کروي مثلثاتو رامنځته کوونکي وه، چې په یونان کې یې اصلا وجود نه درلود.

بیا داسې لیکي:

هغه وخت، چې لویدیځ د بربریت سره په جګړه کې وه، مسلمانان د علومو په مطالعه بوخت وه او د ژوند د معنویاتو په اړه یې فکر کاوه.

پروفیسور سانتیلا د روم د پوهنتون استاد د مسلمانانو د ټولنې او قانون په اړه داسې لیکي:

هغه څه چې موږ د عربو (مسلمانانو) د قانون څخه اخیستي، عبارت دي، له د قانوني مؤسسو تشکیل، محدود سهامي شرکتونه او ځینې تجارتي نقاط.

دا بحث د داکتر میرهوف د یادښتونو په وروستۍ خبرو پای ته رسوو. دلته به وارزول شي، چې د اسلام د میراث تأثیر او د ختیځ د پوهانو افکارو څومره په لویدیځ باندې اغېز لرلی دی.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربو (مسلمانانو) علومو، د یو روښانه لمر په څېر د اروپا د منځنیو پیړیو تیارې رڼا کړې او هماغه روښنايي وه، چې نن مونږ دې حالت ته رارسیدلي یو.

په هر حال، هغه علوم او پوهنې چې لویدیځ ته تللي، هغه د ختیځ د پوهانو دي، چې لاتیني ژبې ته ژباړل شوي او اوس لویدیځ ترې استفاده کوي او په خپلو پوهنتونو کې یې تدریس کوي.

د لویدیځ ادبي استعمار

نن د لویدیځ ادبیات په چټکی سره په ختیځ کې پراختیا مومي، نه یوازې د ختیځ د ادبیاتو اصالت له منځه وړي؛ بلکه کوښښ کوي، چې په تدریجي ډول یې د خپل اغېز لاندې راولي؛ خو، د تعجب خبره داده، چې ځینې ختیځوال پر دغه اغېز باندې ویاړ کوي.

پخوا په ټولو درسي ځایونو کې فرانسوي ژبه، د یو اساسي مضمون په توګه تدریس کیده؛ خو اوس یې ځای انګلیسي ژبې نیولی دی. دلته په ختیځ کې دا احساس د ځینو سره موجود دی، که چیرې دوی کومه خارجي (غربي) ژبه زده نه کړي؛ نو د دوی ژوند به ستونزمن شي، که دوی په صنعت او تجارت کې کار کوي او یا هم کارګر یا کسبګر وي.

ولې، په لویدیځ کې بیا وضع بدله ده، هلته د ختیځ د ژبو اړتیا نه لیدل کیږي. هغوی د ختیځ د ژبو د زده کړې نه بغیر کولای شي، چې ډوډی وخوري او ژوند وکړي، هغه کسان د ختیځوالو ژبې زده کوي، کوم چې د لویدیځ په مستعمرو (ختیځ) کې په ځانګړو دندو باندې ګمارل کیږي.

زمونږ ختیځوالو لپاره د لویدیځوالو ژبې ډیرې خوږې، خوندورې او ښکلې دي؛ خو د لویدیځوالو لپاره بیا د ختیځوالو ژبې ډیرې ستونزمنې دي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ د ختيځ سياستمداران، ددې پر ځای چې (مجلس) يا (شعبه) ووايي، پر ځای يې (پارلمان) او (فراکسيون) کلمات استعمالوي. ددې پر ځای، چې د (اعتبار) کلمه استعمال کړو، پر ځای يې د (کريډيټ) هغه کاروو.

زموږ د خلکو څخه هر ځای د نوي (معاصر،اوسني) پر ځای د ماډرن کلمه اوريدل کيږي، په داسې حال کې چې دواړه يو بل ته ورته مانا ورکوي.

د فرهنګيانو په اند د (کنفرانس) پر ځای د (بحث او جلسې) کلمې ډيرې پر ځای دي.

که چيرې خپل اقتصاد او صنعت په خپله سمبال کړو؛ نو د لويديځ ادبياتو ته به مو اړتيا ډيره کمه شي او د هغوی د ادبي استعمار څخه به خلاص شو. د بشپړ ادبي او فرهنګي ازادۍ لپاره، لومړی بايد خپله اقتصادي ازادي رامنځته کړو او اقتصادي ازادي تر فکري هغې پورې تړلې ده.

لويديځ: د ختيځ د ادب احسان من دی

ژورې څيرنې موږ ته دا راښيي، چې د نن برعکس، پخوا، اسلامي تمدن او ختيځو ادبياتو پر لويديځ ژور نفوذ درلودلای دی.

د اروپا په زياتو علمي او اقتصادي انقلابونو کې، د عربي ژبې زيات اغېز تر سترګو کيږي. هغه اصطلاحات چې نن په لويديځ کې کارول کيږي، اکثره يې عربي ريښه لري، کله چې علوم د ختيځ څخه لويديځ ته انتقاليدل؛ نو دغه اصطلاحات هم ورسره ولاړل. سره له دې، چې د لويديځ لخوا ددغه واقعيت د پټولو لپاره ډېر کوښښونه وشول؛ خو ددغو اصطلاحاتو موجوديت زموږ د ادعا لپاره يو لوی دليل دی.

دلته، څو هغه اصطلاحات، چې په غربي لاتيني ژبو کې موجود دي، د خپل اصلي اسلامي ريښې سره وړاندې کوو.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- Alembic (الم بیک): دا کلمه د انبیق له کلمې څخه اخیستل شوې ده، چې په کیمیاوي ازموینو کې ترې کار اخیستل کیږي، ویل دورانت د خپل تاریخ په ۱۱ جلد کې لیکي: د انبیق څخه په لومړي ځل مسلمانانو ګټه واخیسته. (۱۱جلد صفحه ۱۵۵).

۲- Algebra (الجبرا): د عربي د الجبر کلمې څخه اخیستل شوېده، دا علم په لومړي ځل د مسلمانانو لخوا تدوین شو. البرماله وتلی مؤرخ په خپل کتاب (د منځنیو پیړیو تاریخ) کې لیکي: مسلمانانو په ریاضیاتو، هندسې، الجبر، طب او جغرافیې کې ستر خدمتونه کړي او ډیرې لاسته راوړنې یې لرلي دي.

۳- Alchemy (ال کیمي): وروسته دغه نوم کیمیا ته تغیر شوی دی، دغه کلمه د عربي د الکیمیا د کلمې څخه اخیستل شوې ده (یاد مو وي، چې د ال کلمه هم د عربي ژبې لفظ دی).

البرماله په خپل تاریخ کې داسې لیکي: عرب (مسلمان) کیمیا پوهان د نن ورځې وتلي پوهان دي.

۴- Cifra (صفرا): صفرا د صفر مانا ورکوي او د عربي کلمې د صفر څخه اخیستل شوېده. کارول دوو په خپل کتاب (د اسلام میراث) کې، مسلمان ریاضي پوهانو ته په اشارې سره داسې لیکي: باید پوه شو، چې د صفر لاتیني کلمه په دوه ماناوو سره استعمالیږي. کله د صفر او کله هم د اعدادو مانا ورکوي. بیا لیکي: د لوګاریتم، الجبر او صفر کلمې د اعرابو(مسلمانانو) پاتې شوي اثار دي.

۵- Alcohol (الکول): دا کلمه د عربي کلمې الکحول څخه اخیستل شوېده. صنعتي او طبي الکول په لومړي ځل د مسلمانانو لخوا کشف شول او په عربي کې اوس هم د الکولو پر ځای د الکحول کلمه استعمالیږي.

ویل دورانت په دې باره کې لیکي: مسلمانانو په لومړي ځل درملتون او د درملو د جوړولو ځایونه رامنځته کړل. (۱۱ جلد ۱۵۷ صفحه).

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- Calcium (کلسیم): کلسیم د عربي ژبې د کلس څخه اخیستل شوی دی، چې د اهکو مانا ورکوي.

۷- Tariff (تاریف): په انګلیسي کې د تعرفې او نرخ په مانا استعمالیږي او تعریف یې اصلي کلمه ده او لاتیني تلفظ یې هم همدا ډول دی.

۸- Traffic (ترافیک): د هالینډ د لیدن د پوهنتون استاد کریمرز په خپلو یادښتونو کې داسې لیکي: د ترافیک کلمه د عربي د تفریق د کلمې څخه اخیستل شوېده او اصلا د ترافیک کلمه عربي کلمه ده.

۹- Magazine (مګزین): کریمرز بیا په خپلو یادښتونو کې داسې لیکي: دا کلمه د عربي د مخزن کلمې څخه اخیستل شوېده، چې اصل یې د مغازې په شکل دی.

۱- Almanch (المنچ): په انګلیسي کې د کلنۍ په نوم یادیږي او د عربي د المنهج څخه اخیستل شوېده.

دا هغه کلمات وه، چې د اروپا په علمي انقلاب کې د ختیځ څخه لویدیځ ته تللي دي.

استعمار

د ښکیلاک (استعمار) تاریخچه د بشر په تاریخ کې د غمونو او ماجرا څخه ډکه ده، نن ورځ هم د سترو قوتونو او دولتونو تر منځ د اصلي اختلاف په شکل وجود لري.

د نړۍ د تېرو او حتی اوسنیو قومونو تر منځ د ښکیلاک مختلفې نمونې لیدل کیږي، د بیلګې په ډول، یونانیانو او فنیقیانو د مدیترانې په ساحل کې مستعمرې درلودې؛ خو، ښکیلاک په اوسني شکل سره بیخې نوی دی.

د ښکیلاک بازار هغه وخت تود شو او نړیواله بڼه یې خپله کړه، کله چې زیات نقلیه وسایل اختراع شول او هم سترو شرکتونو کښتۍ ګرځول پیل کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې وخت کې ښکيلاک په لومړي سر کې، سوداګريزو شرکتونو د خپلو ګټو د لاسته راوړلو لپاره پيل کړ، دولتونو يې ملاتړ وکړ؛ خو، وروسته د (سترو ګټو) د لاسته راوړلو لپاره دولتونو په مستقيم ډول ښکيلاک پيل کړ او دغه عمل يې په خپل لاس کې واخيست، د يوې لنډې مودې وروسته د دولتونو تر منځ سيالۍ پيل شوې.

پر دې اساس د (نوي عصر ښکيلاک) د اروپا د صنعتي انقلاب، د منځنيو پيړيو په پای ته رسيدو، د نويو پيړيو د تاريخ د پيل او د نولسمې پيړۍ په لومړيو کې پيل شو.

د ښکيلاک (استعمار) کلمه د لغت له مخې د (ودانولو) معنا ورکوي؛خو، په سياسي اصطلاح د هغه برعکس معنا لري، يعنې د يو هيواد ورانول ددې لپاره، چې بل هيواد ودان شي.

په ټولو اسيايي او اروپايي لغاتو کې ددې نا سپيڅلي لغت موخه په ساده ډول د نورو خلکو د ځمکو نيول او اشغال دی، د ښکيلاګرو په ژبه (لاتيني ژبه) دغه لغت په هيڅ ډول د ښکيلاک مترادف نه استعماليږي، بلکې د کلونياليزم لفظ، چې کلونيا د (مهاجرينو د ډلې) معنا ورکوي، استعمال شوې ده.

ټولنپوهانو د ښکيلاک د کلمې زيات پيژندونه کړي دي؛ خو، زمونږ په نظر غوره هغه يې دادی:

ښکيلاک يعنې(په ټوليز ډول د يو ملت غلامول د بل ملت يا دولت په وسيله) او په حقيقت کې ښکيلاک د پخوانۍ (فردي غلامۍ) يو ټوليز شکل دی.

په فردي ښکيلاک کې يو يا څو کسان د خوښې پرته د بل کس ګټې ترلاسه کوي، ولې په ښکيلاک کې د يو ملت ځواک په ټولو ذخيرو باندې د خوښې پرته ولکه کوي او مصرفوي يې.

تاريخ موږ ته ښايي، چې ښکيلاک د پخواني فردي ښکيلاک يوه بله بڼه ده.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویدیځو ښکیلاکګرو چې، کوم جنایات په دې دوران کې کړي، هغه بربري جنایات دي، چې غلام پلورنکو د (فردي ښکیلاک) په منځنیو پیړیو کې کړي وه.

د فرانسې یو وتلی لیکوال لیکي:

د امریکا او اقیانوس بومي اوسیدونکي د اروپا د متمدنو؟ قومونو لپاره داسې وه، لکه د یوه ښکاري لپاره سوی (خرګوش)، ولې نن ګورو، چې هغه هر څه یې برباد شوي دي.

هغه څه چې د ښکیلاک د تاریخچې په اړه وویل شول، دغه نظر ډیر پیاوړی کوي، ښکیلاک اقتصادي انګیزه لري او د یوه بې کاره اقتصاد نه سرچینه نیسي، لکه د لویدیځ اوسنی اقتصاد (پخواني وخت ته نغوته ده)، د اقتصادي ښکیلاک لپاره د یوه هیواد خلک په سیاسي ډول محاصره کول دي، په دې ډول سیاسي ښکیلاک د اقتصادي ښکیلاک لپاره په کار وړل کیږي.

د مستعمرو ساتل او د اوږد مهال لپاره د هغوی په ولکه کې نیول، د فکري ښکیلاک ته نه پرته ناشوني دي او په دې ډول فکري ښکیلاک د سیاسي ښکیلاک لپاره اړین دی.

نو، د ښکیلاک بنسټیزه موخه اقتصاد دی، سیاسي ښکیلاک یې مقدمه او فکري هغه یې د پایښت لپاره زیات مهم دی.

پای

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library